

Merethe Foss-Rynning

"Ungdom i ettervern og overgangen til voksenlivet"

Litteratur bachelor

Antall ord: 9408

Bacheloroppgave i Bachelor i barnevern

Veileder: Lasse S. Isaksen

Mai 2023

Merethe Foss-Rynning

"Ungdom i ettervern og overgangen til voksenalivet"

Litteratur bachelor

Antall ord: 9408

Bacheloroppgave i Bachelor i barnevern

Veileder: Lasse S. Isaksen

Mai 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap

Institutt for sosialt arbeid

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Ungdom i ettervern og overgangen til voksenlivet.

Tema har interessert meg lenge, og jeg har valgt dette for å styrke egen kunnskap om ungdom i ettervern. I løpet av min praksisperiode har jeg blitt mer bevisst på hvor viktig ettervern er, for å sikre at ungdom får den bistand de trenger, har krav på, og som svarer til den kvalitet som regelverket skal sikre dem.

Problemstillingen som drøftes er:

«Hvilke opplevelser og erfaringer har ungdom i møte med ettervern og overgangen til voksenlivet? Klarer barnevernet sammen med ungdom å skape en trygg og god overgang til voksenlivet?»

Jeg har benyttet litteraturstudie, som innebærer at stoff hentes fra eksisterende litteratur og forskningsmateriale.

Funn viser at ungdoms opplevelser og erfaringer i møte med ettervernet er preget av manglende eller mangelfulle relasjoner. Dette fordi det er vanskelig å etablere relasjoner og at disse ikke varer på grunn av endringer i personale, eller at ungdommene kvier seg for å knytte seg til stadig «nye» mennesker. Disse ungdommene møter samfunnet uten de generelle forutsetninger som andre ungdommer har. De er gjerne stigmatiserte og oppfatter seg selv annerledes andre oppfatter dem. I møte med NAV opplever de et brudd i relasjonene fra barnevernet. NAV har ikke systemer som møter omsorgsbehovet, og har heller ikke nødvendig kunnskap for å forstå ettervernsungdom. Det oppleves som et positivt tiltak at ungdommen kan fortsette å bo i institusjon eller fosterhjem etter myndighetsalder.

I teorien er det ikke uoverkommelig for barnevernet å skape en trygg og god overgang til voksenlivet, men det krever en bevisstgjøring på hva ungdommen trenger, og hvordan de opplever ettervernstiltakene. «Tid» en viktig faktor. «Tid» kan omfatte økte ressurser, være flere fagpersoner, kompetanseløft og politiske og økonomiske føringer. Det er min oppfatning av dersom disse forutsetningene er på plass har vi større muligheter for å lykkes.

Abstract

Young people in aftercare and the transition to adulthood.

The topic has interested me for a long time, and I have chosen this to strengthen my own knowledge. During my internship period, I have become more aware of how important aftercare is, to ensure that young people get the assistance they need and that corresponds to the quality they are supposed to guarantee them.

The issue under discussion is.

"What experiences do young people have when faced with aftercare and the transition to adulthood? Can the child welfare service, together with young people, create a safe and good transition to adulthood?"

I have used literature study.

Findings show that young people's experiences in dealing with aftercare are characterized by missing or defective relationships. It is difficult to establish relationships that do not last due to changes in staff and connect with constantly "new" people. These young people face society without the general assumptions that other young people have. They are often stigmatized and perceive themselves differently than others perceive them. In the meeting with NAV, they experience a breach in the relations from the child welfare services. NAV have no systems that meet the care needs, nor does it have the necessary knowledge to understand post-care youth. It is seen as a positive measure that young people can continue to live in an institution or foster home after reaching the age of 18.

In theory, it's not prohibitive for child protection to create a safe and good transition to adulthood, it requires an awareness of what young people need, and how they experience the aftercare measures. "Time" an important factor. "Time" can include increased resources, more professionals, increased competence and political and economic guidance. It is my opinion that if these prerequisites are in place, we have a chance of success.

Innhold

1.0 Innledning.....	1
1.1 Valg av tema, problemstilling og fremgangsmåte.....	2
1.2 Oppgavens formål og avgrensninger.....	3
1.3 Begrepsavklaringer.....	4
2.0 Ettervern i lys av «barnets beste».....	4
2.1 Medvirkning.....	5
2.2 Resiliens, Selv-arbeid og narrativ.....	6
2.3 Livsløpsteori.....	7
2.4 Relasjonsteori og relasjonens betydning.....	8
2.5 Juridiske rammer.....	9
3.0 Metode.....	10
3.1 Valg av metode.....	10
3.2 Søkord.....	11
3.3 Søkeprosessen.....	11
3.4 Strukturert søk.....	11
3.5 Ustrukturert søk.....	12
3.6 Artikkelmatrise.....	13
3.7 Kildekritikk og studiens troverdighet.....	14
4.0 Presentasjon av artikler og funn.....	15
4.1 Overgangen til voksenlivet.....	16
4.2 Barnevernets ansvarsområde.....	17
4.3 Behov, opplevelse og utfordringer hos ettervernsungdom.....	17
4.4 Positive faktorer i overgangen for ettervernsungdom.....	18
4.5 Overføring til NAV.....	19
4.6 Juridiske føringer og medvirkning.....	20
4.6 Styrket rett til ettervern.....	21
5.0 Diskusjon: fra barn under omsorg til ettervern.....	21
5.1 Behovene til ettervernsungdom i overgangs fasen til voksenlivet.....	24
5.2 Positive faktorer for ettervernsungdom i overgang til voksenlivet.....	26
5.3 Overføring til NAV og juridiske føringer.....	26
5.4 Styrket rett til ettervern.....	27
5.5 Opplevelse av retten til medvirkning og informasjon.....	28
6.0 Avslutning.....	29
Litteraturliste.....	31

1.0 Innledning

Denne studien handler om ettervern og de faktorene som påvirker ungdom i møte med overgangen til voksenlivet. I 2018 var det 5062 ungdom under omsorg eller på tiltak i barnevernet som mottok ettervern (Dyrhaug, SSB, 2019).

Myndighetsalder i Norge er 18 år som blir et skille mellom offentlig omsorg og ansvarliggjøring for eget liv rent juridisk for denne gruppen ungdom. For at ungdom skal oppnå selvstendighet foregår det en naturlig løsrivelsesprosess. I boken «ettervern en overgang» beskriver Storø det engelske begrepet «independent living» (Storø, 2022). Ivar Frønes (2018) viser i likhet med Storø til at barndommen må settes i sammenheng med nåtiden (Frønes, 2018).

Før i tiden var det konfirmasjonsalder som var det første steget inn i de voksnes rekker. Med tiden har skillet mellom barn og voksen endret seg. Nåtiden viser at unge har behov for støtte langt opp i 20 årene. I lys av hvordan endringen ved behov for støtte påvirker oppvekstvilkårene og overgangen til voksenlivet hos denne gruppen ungdom. Det er et viktig perspektiv at unge under omsorg gir uttrykk for at de opplever fasen mellom ung og voksen som krevende. Det kan henge sammen med erfaringer de har med seg. Samtidig har ettervern ungdom ofte svake nettverk.

Opplevelsen ungdommen har med seg fra oppveksten fører til at overgangen til voksenlivet kan oppleves krevende.. Barnevernstjenesten kan bidra til å forsterke en sårbarhet dersom tjenesten ikke fyller sin rolle.

Unge som har vært under barnevernets omsorg eller mottatt tiltak før de ble 18 år, kan mottatt ettervern fra fylte 18 år til 25 år ifølge barnevernsloven § 3-6 (bvl, 2021). En økning av aldersgrensen fra 23-25 år er i tråd med forskningsråd som viser til at unge under omsorg av barnevernet trenger bistand og omsorg i overgangen til voksenlivet tilsvarende det hjemmeboende ungdommer mottar fra sine foreldre.

Vi vet at ungdom på ettervern ikke har de beste forutsetninger til å møte voksenlivet. Slik blir ettervern en viktig del av perioden, der ungdom skal prøve seg på selvstendighet og mestring. Alle unge har behov for trygge og stabile omgivelser for å skape en selvstendig tilværelse ved å ivareta seg selv på alle livsområder.

Jeg ønsker å takke for tålmodighet og støtte i skriveprosessen til min kjære ektemann Morten og datter Maja. Min veileder Lasse S. Isaksen fortjener også en stor takk! Han har utfordret meg og bistått med konstruktive og gode tilbakemeldinger. Jeg vil også rette en takk til mine veiledere i praksisperioden Bente Skaråsen og Therese Karlsen Aleksander som har vært bidratt til å styrke min nysgjerrighet rundt temaet ettervern. Sist, men ikke minst tusen takk for støtte og bistand gjennom hele utdanningsløpet til min tante og venn Nina H. Rynning Andresen.

1.1 Valg av tema, problemstilling og fremgangsmåte

Denne litteraturstudien handler om ettervern. Bakgrunnen for valg av tema henger sammen med at jeg opplever temaet har lite fokus under utdanningsløpet.

I praksisperioden så jeg på nært hold hvor viktig gode ettervernstiltak er for ungdom. Slik underbygges viktigheten av at ansatte i barnevernet har kunnskap om ettervernets mange dimensjoner. Valg av temaet henger også sammen med ønsket om å forsterke egen kunnskap om ettervern.

Problemstilling:

«Hvilke opplevelser og erfaringer har ungdom i møte med ettervern og overgangen til voksenlivet? Klarer barnevernet sammen med ungdom å skape en trygg og god overgang til voksenlivet?»

Fremgangsmåten i litteraturstudien startet med ustrukturerde søk på nett etter lærebøker, artikler, master og bacheloroppgaver om ettervern. I mine første søk benyttet jeg søkemotoren «google». Her fant jeg fort treff på de ledende innen feltet: Jan Storø, Elisabeth Backe-Hansen og Ivar Frønes. Disse forfatterne vil jeg benytte i litteraturstudien, med tillegg av øvrige artikkelforfattere.

Jeg har benyttet kunnskapsbasene Oria og Idunn, da jeg her finner mest relevante og forskningsbaserte artikler om «ettervern».

1.2 Oppgavens formål og avgrensninger

Formålet med denne litteraturstudien er å sette fokus på hvor viktig kvaliteten på ettervernet er og de tjenestene som inngår i ettervernet. Studien har også et potensial til selvutvikling gjennom dypdykk i materien om ettervern.

I søkeprosessen ble jeg gjort oppmerksom på at det er relevant forskning på ettervern også i andre land. Jeg har i denne oppgaven valgt, å avgrense til norske forskere. Det er likevel sentralt å belyse at de artiklene jeg har valgt innehar utenlandsk forskning i sine studier.

Det er mange teorier og perspektiver som er relevante. Jeg har fokusert på resiliens, selv-arbeid, narrativ og livsløpsteori. Perspektivene er spesielt viktig for meg fordi de tar for seg ulike faser i livet og hvordan disse fasene påvirker hverandre.

Litteraturstudien vil omfatte hva ungdom har opplevd og erfart i møte med overgang til voksenlivet ved ettervernstiltak. Den vil også belyse hvordan kontakten med etaten oppleves for ungdom og etaten med bakgrunn i av samarbeid mellom barnevernstjenesten og Arbeids- og velferdsforvaltningen (NAV). Tiltakene som belyser litteraturstudien, er tiltak ungdom selv opplyser at de mottar.

I utgangspunktet ønsket jeg en bredere oppgave som omfatter både litteratur og intervju som metode. Kriteriet for bachelor oppgaven var litteraturstudie som naturlig begrensning at intervju ikke skal benyttes.

Et perspektiv jeg er opptatt av er «tid» og hvilken innvirkning det har på ettervernarbeidet. For hva ligger i begrepet «tidsmangel» eller «tidspress» og hvordan påvirker disse vår evne som profesjonsutøvere å møte ungdom i overgangen til voksen livet? Dette er et omfattende tema, men jeg ønske likevel å belyse det som en del av litteraturstudien.

1.3 Begrepsavklaringer

Jeg skal nå gjøre rede for de begrepene som er sentrale i min besvarelse. Det første jeg ønsker å gjøre rede for er at begrepene «ettervern», «overgang» og «overgang til voksenlivet» viser til unge på tiltak i barnevernets prosess og overgang til voksenlivet.

«Gruppen» beskrives som «ungdom», «etterverningdom» og «denne gruppen». Disse begrepene har til formål å beskrive ungdom fra 18-25 år som mottar etterverntiltak fra barnevernet.

Barnevernstjenesten beskrives som «etat», «profesjonsutøver», «hjelper», «saksbehandler» og «barnevernstjenesten».

2.0 Ettervern i lys av «barnets beste»

Alle som takker ja til ettervern har vært under barnevernets omsorg. Noen har mottatt tiltak, og andre har vært gjennom en prosess med bakgrunn i barnevernsloven § 5-1. omsorgsovertagelse. Både ved omsorgsovertagelse, tiltak og etterverns tiltak, er uttrykket «barnets beste» sentralt. «Barnets beste» er ikke bare et prinsipp man jobber etter i barnevernsfaglig arbeid. «Barnets beste» ses også som en «verdi» og er nedfelt i barnevernsloven § 1-3. (Eide, 2019 s.66; bvl, 2021). «Barnets beste» er også nedfelt i barnekonvensjonen artikkel 3 nr.1. Der står det også beskrevet at «barnets beste» skal være et grunnleggende syn ved alle handlinger som berører barn, både fra offentlige og private aktører (Menneskerettighetsloven, 1999) Jf. barnevernsloven § 1-3 (bvl, 2021).

Ettervern er et tiltak for «barnets beste» og defineres av Brunkholdt (2017) ved at unge bistås med hjelp fra barnevernet til å finne veien til den selvstendige tilværelsen på en god måte (Brunkholdt, 2017; Storø, 2012). Ifølge Heide (2021) i Fontene og artikkelen «Ettervern: den dagen du står alene skal du stå godt» beskrives målet i ettervern ved å bistå ungdom på veien i overgangen til å stå selvstendig i voksenlivet.

Det underbygges at målet er å skape et ettervern der ungdommer under barnevernets omsorg skal motta bistand som etablerer en trygg overgang til voksenlivet. Målet med ettervern blir derfor å skape en så lik ramme, som i stor grad er tilnærmet lik den rammen, som biologiske hjemmeboende barn får av sine foreldre i overgangen til voksenlivet (Heide, 2021).

Ettervern er et frivillig tiltak. Barnevernsloven ble 1.januar 2021 endret slik at rett til ettervern ble utvidet fra 23 til 25 år (Regjeringen, 2021). Lovteksten beskriver at tiltak som er satt i gang før ungdommen har fylt 18 år og etter samtykke, videreføres eller erstattes av andre tiltak inntil fylte 25 år. Målet med tiltakene skal sikre en god overgang til voksenlivet (bvl, 2021).

I 2018 mottok 5062 unge etterverntiltak fra barnevernet, og det har stadig vært et økende antall unge på ettervern siden 2016. De mest vanlige botiltakene ungdommene er plassert i, er institusjoner, fosterhjem eller egen bopel med oppfølging (Dyrhaug, SSB, 2019).

Tverrprofesjonelt samarbeid til «barnets beste» er arbeid som finner sted i gråsoner mellom etatene sier Backe-Hansen (2019) Det vil derfor ikke være avklart hvilken etat som har hovedansvaret, noe som krever forpliktelse både fra utøvende profesjon, system, organisasjonsnivå og ledelse (Backe-Hansen, 2019, s.245).

2.1 Medvirkning

Rett til medvirkning er forankret i barnevernsloven §1-4. Barn som er i stand til å danne egne meninger, har ifølge loven en rettighet til å få medvirke i alle forhold som berører seg selv. Det vil si at barnet har rett til å uttale seg til barnevernet, både med og uten samtykke fra foreldre. Det skal være mulig for barnet å danne egne meninger, og slik heve retten til medvirkning. For at prinsippet om medvirkning skal bli gjeldende ligger det til grunn at barnets modenhet og alder vektlegges (bvl, 2021).

Backe-Hansen (2021) tar til orde for at forskning viser at de unges rett til medvirkning ikke blir godt nok ivarettatt. Medvirkning er et sentralt forankringspunkt, men det er flere perspektiver som må ses i sammenheng.

Et perspektiv som er sentralt i ettervern er brukermedvirkning. Dette stiller krav til saksbehandlers evne til å yte veiledning, stille krav og sette grenser i møte med ungdom.

Et annet perspektiv som er viktig er evnen til å yte sosialstøtte til ungdom slik at de evner deltagelse i møte med andre på sosiale arenaer. Mangel på slik støtte fra saksbehandler kan i motsatt fall bidra til sosial isolasjon. Dette henger sammen med at sosialt nettverk, aktiviteter og det å treffe andre er viktig for opplevd livskvalitet (Backe-Hansen, 2021, s.62-63).

I 2019 foretok Helsetilsynet en gjennomgang av fire tilsynssaker. Konklusjonen fra tilsynssakene viste svikt ved at barn ble hørt både for mye og for lite. En slik svikt kan føre til at noen barn får et for stort ansvar, mens andre barn ikke blir synlige, vurdert eller ivaretatt (Backe-Hansen, 2021).

Veiledning og medvirkning blir to sider av samme sak. Det henger sammen med at vi som profesjonelle, må veilede ungdom til å møte samfunnets krav og forventninger.

Konsekvensene ved å ikke klare møtet med samfunnet og forventningene kan bli alvorlige, og føre til at ungdom kan gå glipp av tjenester, rettigheter og utdanningstilbud (Backe-Hansen, 2021, s.61).

2.2 Resiliens, Selv-arbeid og narrativ

Resiliens eller motstandsdyktighet har til formål å beskrive at individet klare seg bra til tross for påkjenninger (Storø, 2022, s.109; Tetzchner, 2020, s.36). Resiliens henger også sammen med personlighetstrekk og den relasjonskvaliteten individet har til andre.

Forskning på resiliens er likevel krevende, noe som henger sammen med at det er vanskelig å sammenligne belastningen unge opplever. Dette fordi belastningen av misbruk, vold eller omsorgssvikt oppleves individuelt. Et annet perspektiv er at det er vanskelig å måle «å klare seg bra» (Nordanger & Braarud, 2020, s.27). Slik ser vi at resiliens påvirkes både av indre og ytre beskyttelsesfaktorer.

Risikofaktorer beskriver hendelser som kan bidra til problemutvikling for ungdommen.

Kvello (2012) beskriver risikofaktorer som en samlebetegnelse ved forhold som øker faren for at unge skal utvikle sosiale eller psykiske vansker (Kvello, 2020, s.246). Motstandsdyktighet blir derfor motpolen til risikofaktorer. Ungdom som innehar økt resiliens har en buffer som minsker faren for psykisk eller sosiale problemer (Kvello, 2012, s.243).

«Barn og ungdom som vokser opp med tiltak fra barnevernet løper en risiko ved å få betegnelsen barnevernsbarn». Risikoen barnevernsbarn løper er også knyttet til familieforhold, jevnaldrende relasjoner, skoleerfaringer, kjønn og hvor lang tid man har stått i en belastende livssituasjon (Storø, 2022, s.111). Backe-Hansen (2020) understreker også at barn som har vært under barnevernets omsorg risikerer å gjøre det langt dårligere i utdanning, og i arbeidsdeltagelse. De risikerer også problemer knytte til mentalhelse, evne til å få en god inntekt og risiko for å utøve kriminalitet (Backe-Hansen, 2020, s.27).

I overgangen til voksenlivet er ungdom gjenstand for både ytre og indre arbeid. Det er ungdoms indre selv-arbeidet sitt formål å skape mening i eget liv. Definisjon på selv-arbeid er når ungdom definerer seg selv via samtale og samhandling med andre (Storø, 2022, s.115). Slik blir det nyttig å tenke over hvordan ungdom skaper selv gjennom selv opplevelsen. Det er kjent at noen barnevernsbarn opplever det problematisk å være barnevernsbarn. Det henger sammen med en vanskelig fortid, stigmatisering og at andres opplevelse av en som ikke trenger å stemme med hvordan de opplever seg selv (Storø, 2022). Ungdom generelt ser seg selv som forskjellig sett utfra hvilken sammenheng de står overfor og hvem de samhandler med (Tetzschner, 2020, s.577).

Det blir derfor sentralt at alle som skal bistå ungdom i overgangen er bevisst på den subjektiveringsprosessen den unge gjennomgår via selvoppfattelsen. Prosessen kan føre til at ungdommen blir gjenstand for handling på den ene siden og passivitet på den andre (Storø, 2022, s.120).

2.3 Livsløpsteori

Livsløpsteori er forankret i, og kan ses på som et flerfaglig teoriperspektiv som inkluderer menneskers utvikling i sosiale kontekster (Storø, 2022, s.108). Livsløpsteorien ser ungdom i et lengere perspektiv som innbefatter tiden, og opplevelser barnet har med seg, før det ble plassert av barnevernet. Livsløpsteori innbefatter også hvilke erfaringer de unge har ervervet seg under tiltakene. Teorien har derfor fokus på overgangen og hvordan alle fasene faller sammen (Storø, 2022, s.108).

Livsløpsteorien gjør seg gjeldende hos ungdommer fra 16-25 år. Det henger sammen med at denne perioden av livet er preget av ustabilitet, selvfokusering og identitetsutforskning. Dette gir en følelse av å være i en overgang midt imellom to livsfaser, men med tilgang på nye muligheter. Det er sentralt at barnevernsbarn opplever denne fasen som en komprimert og akselererende overgang til stor forskjell fra ungdom utenfor barnevernet (Storø, 2022, s.109).

Livsløpsteorien omfattes av hvordan mennesker bruker sine erfaringer i dannelsen av selvbilde og identitet. Teorien viser også til hvordan våre erfaringer spiller en rolle i de elementære valgene man står overfor i overgangsprosesser (Storø, 2022, s.109).

Livsløpsteorien er fleksibel og viser til at tidspunktet for livshendelser og kan variere, og avvike fra at mange andre utviklingsteorier. Andre utviklingsteorier viser til at menneskets utvikling skjer på bestemte alderstrinn og i en gitt rekkefølge. Det sentrale i livsløpsteori er at fokuset ligger på at det er hendelser, handlinger og sosiale og økonomiske kontekster den unge står i, som er avgjørende. Dette avviker fra andre utviklingsteorier der alder og rekkefølge er sentralt (Storø, 2022, s.109).

Livet består av ulike faser og rollemønstre. Det man ser i denne modellen at dette rollemønsteret ofte mønsteret brytes hos barnevernsbarn. Konsekvensen av dette blir gjerne at ungdommer ikke er klar for selvstendigjøring i takt med ungdom utenfor barnevernet eller forventninger i samfunnet (Storø, 2022, s.109).

2.4 Relasjonsteori og relasjonens betydning

Relasjonen mellom barnevernsbarn og voksne har en betydning i overgangen til voksenlivet (Storø, 2018, s.131). Dette støtter Backe-Hansen (Hansen-Backe, 2021, s.65) og Storø ved å hevde at en støttende og god relasjon er en forutsetning for at det skal kunne utøves et godt etterverns arbeid (Storø, 2022, s.132). Når Storø hevder at en god relasjon er en forutsetning for godt etterverns arbeid viser han til at det er først da ligger det til rette for endring og vekst hos ungdommen.

Barn som har vært under barnevernets omsorg har en økt forekomst av problemer sammenlignet med som ikke har vært under offentlig omsorg. Barnevernsbarn har lite eller lavt fungerende nettverk med nære relasjoner (Brunkholdt, 2017, s.25). Backe -Hansen (2021) understøtter dette ved å uttrykke at barn og unge som er plassert av barnevernet har vansker med å opprettholde relasjoner over tid og i mange tilfeller brytes relasjonene helt (Backe-Hansen, 2021, s.65).

Brutte bånd kan derfor skape utrygghet og gi ungdom en følelse av stå alene i livet. Evner man derimot å etablere relasjoner som varer over tid, vil dette ha positiv innvirkning på ungdommen. Hvordan unge forholder seg til relasjoner, bidrar til positive eller negative relasjonsforløp senere i livet (Backe-Hansen, 2021, s.66).

For å bistå i ettervernarbeidet blir det helt sentralt at saksbehandler må ha fokus på egen relasjon til ungdom og kartlegging av nettverk for å finne støttenderelasjoner til ungdom. Kartleggingsfasen vil også gi svar på om det bør etableres nye relasjoner. Dette er en viktig kartleggingsprosess fordi gode relasjoner vil påvirke resiliens. Det å inneha trygge relasjoner gjør at unge blir mere robuste, og evner å tåle eventuell motgangen man kan møte senere i livet (Backe-Hansen, 2021, s.66).

Alle mennesker trenger en «trygg havn» når livet byr på utfordringer, og tilsvarende er det godt å ha noen å dele livets gleder med (Backe-Hansen, 2021, s.67). Det er viktig å fremheve at gode relasjoner og støtte kan bidra til mestring og skape trivsel i eget liv. Det at noen tror på oss eller at man mestrer en aktivitet gjør at unge bygger på noe som allerede er bra, fordi mestring kan redusere psykiske vansker og øker selvtilliten.

Relasjonen er kun positiv om den er av god kvalitet. Relasjon krever mye av oss som fagpersoner. Vi må sette oss inn i og utvise empati overfor situasjonen de unge står overfor. Etaten skal støtte, være sensitive og fleksibel overfor ungdom. Det blir derfor viktig at vi som profesjonelle har gode hensikter og er bevisst hvordan man fremstår i relasjonen. Dette fordi vi som hjelpere skal respektere og akseptere den enkelte (Backe-Hansen, 2021, s.69). Backe-Hansen sine studier viser til at det går bedre med ungdommer på ettervern som har en god relasjon til sin kontaktperson i barnevernet (Backe-Hansen, 2021, s.70). I boken «Barnevernspedagog en grunnbok» beskrives det som en forventning til de ansatte i barnevernet at de skal være åpne, ydmyke, undrende og søkende i møte med barnevernsbarn (Landsforeningen for barnevernsbarn, 2019, s.18).

2.5 Juridiske rammer

Det er mange lover og hjemler som er sentrale i etterverns fasen. Det er likevel forvaltningsloven, barnevernsloven, og lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltning som er mest sentrale. Den grunnleggende bestemmelsen om ettervern er regulert i barnevernsloven § 8-5. (bvl, 2021).

3.0 Metode

Her vil jeg forklare mitt valg av metode for å svare ut problemstillingen. Og kommentere hvilke forberedelser jeg har foretatt i søkeprosessen. Her presenteres databaser også søke ord jeg har benyttet i tabeller. Målet med tabeller er å skape en bedre oversikt ved å kategorisere, analysere og tolke innholdet som framkommer. Jeg har valgt å benytte meg av det Dalland (2020) omtaler som tematisering, som innebærer og kategoriserer innholdet for å få en bedre oversikt (Dalland, 2020, s.96-97).

3.1 Valg av metode

Valg av metode har til formål å beskrive hvilken måte vi velger, for å samle informasjon. Dalland (2020) beskriver metode som et verktøy eller redskap man kan bruke for å innhente informasjon til temaet man undersøker. Valg av metode vil få konsekvenser for strukturen i arbeidet samtidig som det vil vise hvordan informasjonen innhentes og presenteres (Dalland, 2020, s.53-54).

Dersom målet er å finne ny kunnskap kan kvalitativ eller kvantitet metode benyttes. Dersom vi ønsker å analysere forskning som allerede eksisterer kan vi benytte litteraturstudie. Hvilken metode man benytter seg av henger sammen med valg av tema. Kvalitativ metode tar sikte på å fange opp meninger og opplevelser, ved å gå i dybden på et tema eller en problemstilling. Kvantitativ metode brukes til innsamling og analyse av kvantitative data. Kvalitativ metode lar seg ikke tallfeste slik kvantitativ metode gjør (Dalland, 2020, s.53).

Litteraturstudie stiller krav til at man møter stoffet med et kritisk blikk, det kritiske blikket er sentralt for å finne forskningsbasert materiale (Støren, 2013, s.39).

3.2 Søkeord

Søkeordene mine har vært begrenset til «barnevern», «ettervern», «oppfølging», «overgang» «medvirkning» og «samarbeid»

3.3 Søkeprosessen

Inklusjonskriterier er vanlig å forholde seg til i bacheloroppgaver. Dette betyr at søket avgrenses til 5 år og kun inneholder vitenskapelige artikler. Bygrunnen for dette er at de valgte vitenskapelige artikler skal være relevante, oppdaterte og fagfellevurdert for å sikre kvaliteten (Dalland, 2020, s.153). Denne oppgaven har ikke møtt dette kravet. Årsaken er at ettervern ikke er et felt som er gjenstand for massiv forskning.

3.4 Strukturert søk

Tabell 1: Viser metodikk for utført litteratursøk. Se tabell 3 under 3.6 artikkelmatrise for informasjon om valgte artikler.

Søke dato	Database	Søkeord	Avgrensning	Treff	Leste sammendrag	Valgte artikler
27.03.2023	Idunn	Ettervern* Overgang* Oppfølging* Barnevern*	2012-2022	22	10	4
27.03.2023	Oria	Barnevern AND overgang	5 år	6	I bok	0 / 1 bok
27.03.2023	Idunn	Barnevern* ettervern* Oppfølging* Overgang* Medvirkning* Samarbeid*	2006-2022	14	5	0

Referanse: Bok: Backe-Hansen, E. (2021) Fra barnevern til voksenliv. utfordringer og mestring.

3.5 Ustrukturert søk

Tabell 2: Viser utematisert søk og valgt artikkel.

Søke dato	Artikkel forfatter	Artikkel forfatter	Metode	Relevans
03.03.2023	Kiik og Tysnes (2015)	Forlenget barndom og forlenget foreldreskap	Kvalitativt dybdeintervju, dokument gjennomgang av barnevernsmapper og fylkesnemnd vedtak	Fokus på utfordringer unger unge med erfaring fra barnevernet møtet o overgangen til voksenlivet. Fokus på oppfølging etter intuisjonsopphold

3.6 Artikkelmatrise

Tabell 3: Viser artikkelmatriser for valgte forskningsartikler.

Forfatter	Tittel	Deltagere	Metode	Relevans
Breimo, Sandvin Thommasen (2015)	Trøblete overgang i et aldersdelt hjelpeapparat	7 deltagere. Ungdom i alderen 20-30. Barneverns erfaring	Instutionell etnografi	Setter søkelyset på overganger og erfaringer i overgang til voksenlivet. Og hvordan hjelpesystemer påvirker overgangen
Paulsen (2018)	Et anerkjennelses-perspektiv på oppfølging av ungdom i barnevernet i overgangen til voksenlivet – fra teori til praksis		Dokument og kunnskapsoppsummering	Fokus på videre utvikling av tilbudet til ettervernsungdom
Paulsen (2016)	Ungdom på vei ut av barnevernet: Brå overgang til voksenlivet	43 ungdommer er deltagende i alder 17-26 år som har eller har mottatt tiltak fra barnevernet	Kvalitative intervju og fokusgruppe-intervju med ustrukturert intervjuguide	Unge erfaring som barnevernsbarn i systemet, er knyttet oppimot lovverket. Medvirkning står sentralt
Kiik og Tysnes (2015)	Forlenget barndom og forlenget foreldreskap	17 ungdommer med barneverns-erfaring. Mappe gjennomgang av 15 stk	Kvalitativt dybdeintervju, dokument gjennomgang av barneverns-mapper og fylkesnemnd vedtak	Fokus på utfordringer unge med erfaring fra barnevernet møter i overgangen til voksenlivet. Fokus på oppfølging etter institusjons opphold
Oterholm og Paulsen (2022)	Virksomme tiltak i oppfølging av unge med barnevernserfaring i overgang til voksenlivet?		Dokumenter og kunnskapsoppsummering	64 artikler med fokus på «overgang for ungdom i barnevernet. 32 kvantitative studier utfall unge i fosterhjem. 33 tilsyn i 49 kommuner.

3.7 Kildekritikk og studiens troverdighet

Dalland (2021) beskriver kildekritikk som en vurdering og karakterisering av litteraturen som benyttes for at denne skal være relevant og pålitelig (Dalland, 2021, s.152-153). I denne litteraturstudien er det brukt relevante lærebøker, fagfellevurderte og vitenskapelige artikler.

IMRaD-strukturen er benyttet for at det skal være gjenkjennbart som vitenskapelig artikkel. Strukturen består av introduksjon, metode, resultat og diskusjon. Ved en slik struktur blir det tydelig at oppbygning og validitet prinsippene er fylt som ved en vitenskapelig artikkel. (Dalland, 2021, s.157).

Målet med kildekritikk er at den som leser skal få mulighet til å ta del i mine refleksjoner, og hvilken relevans funnene innehar for å evne å belyse min problemstilling. (Dalland, 2021, s.152). Jeg har løst dette med å lagre alle søkene mine. I tillegg har jeg benyttet skjematisk oppfølging av kilder.

Kildekritikkens mål er ikke at man selv skal dømme om forskningsarbeidet og bøker som er brukt har en høy kvalitet eller ikke (Dalland, 2021, s.152). Min erfaring fra arbeidet med fagstoffet er likevel at det er høy kvalitet på litteraturen. Målet med kilde kritikken er at man etter beste evne skal vurdere om de faktiske data man har samlet inn evner å besvare problemstillingen. I denne litteraturstudien har jeg benyttet mye sekundær litteratur. Det vil si at innholdet er fortolk som kan føre til forringet kvalitet (Dalland, 2021, s.152).

Om det ble benyttet intervju ville oppgaven vært preget av egenprodusert og ny kunnskap. På den andre siden kan intervju bidra til unøyaktighet siden dette er individuelle personlige opplevelser som kommer til uttrykk i intervju. I denne studien er det benyttet flere artikler som innehar intervju som metode. Jeg anser intervjuene i artiklene som troverdige på bakgrunn av hvordan de er gjennomført og dokumentert.

4.0 Presentasjon av artikler og funn

Jeg vil nå gi en kort presentasjon av artiklene som er relevante for å svare ut problemstillingen.

«Ungdom på vei ut av barnevernet: Brå overgang til voksenlivet» skrevet av Paulsen (2016) Metoden i artikkelen er kvalitative intervju, fokusgruppe intervju, men ustrukturert intervju guide. Artiklene har fokus på ungdom fra 17-26 år (43 ungdommer), som beskriver sine opplevelser i ettervernstiltak. Spørsmålene er rettet mot hvilke behov ungdommene selv sier de har, og hvordan disse behovene blir møtt relatert til regelverk og medvirkning. Artikkelen belyser også de konsekvensene en begrenset oppfølging har for ungdom på ettervern. Ungdommene uttrykker at manglende oppfølging skaper en brå overgang til voksenlivet. Ungdommene uttrykker også en opplevelse av manglende medvirkning, avmakt, og en utfordrende overgang til tjenester for voksne.

Avhandlingen «Overgang til voksenlivet for ungdom i barnevernet» av Paulsen (2017) er grunnlaget for artikkelen jeg benytter. «Et anerkjennelsesperspektiv på oppfølging av ungdom i barnevernet i overgangen til voksenlivet- fra teori til praksis» også skrevet av Paulsen (2018). Artikkelen inneholder innspill som er viktig for å utvikle praksisfeltet i overgangen til voksenlivet for ettervernsungdom. Dette for å kartlegge unges grunnleggende behov. Artikkelen inneholder forskning fra ulike land, men er allikevel relevant i norsk sammenheng. Metoden som er benyttet er kunnskapsoppsummering.

«Trøblete overganger til et aldersdelt hjelpeapparat» skrevet av Breimo, et al. (2015) Metoden som er benyttet er instutionell etnografi, og omfatter informasjon fra 7 deltagere med barnevernserfaring fra 20- 30 år. Artikkelen beskriver hvordan unge som har vært under barnevernets omsorg opplever overgang til voksenlivet. Det belyses også hvordan tjenesteyter påvirker denne overgangen. Videre settes det fokus på systemhindringer, som skaper eller forsterker den problematiske overgangen fra ung til voksen. Artikkelen gir også uttrykk for at manglende kommunikasjon skaper utfordringer. Det konkluderes med at manglende rutiner og regelverk ikke sikrer en god overgang.

«Virksomme tiltak i oppfølging av unge med barnevernserfaring i overgangen til voksenlivet» forfattet av Oterholm & Paulsen (2022) Metoden er kunnskapsoppsummering og dokumentgjennomgang som metode. Det er benyttet 32 kvantitative studier om unge i fosterhjem og 64 artikler med fokus på overgangen til voksenlivet. Det er også innlemmet rapport fra Helsetilsynet som omfatter 33 tilsyn i 49 kommuner. Det ble i 2021 endret aldersgrense for ungdom på ettervern. Denne er økt til 25 år, og er forankret i forståelsen om at barn som har vært under omsorg, har behov for oppfølging over lengere tid. Målet med oppfølging utover 23 år er å unngå marginalisering av ungdom på ettervern. Artikkelen viser også til at det ikke er foretatt særlig mye forskning på hva som er virkningsfulle tiltak. Det er likevel bred enighet om å fortsette å bo i fosterhjemmet eller institusjon, er et godt tiltak.

«Forlenget barndom og forlenget foreldreskap» av Tysnes & Kiik (2015) Metoden som er benyttet i denne artikkelen er kvalitativt dokumentgjennomgang og dybdeintervju. Her blir også 15 mapper og fylkesnemdvedtak gjennomgått. Fokuset i artikkelen ligger i de utfordringer de 17 ungdommene med bakgrunn i barnevernet møter i overgangen til voksenlivet. Artikkelen har også et sterkt fokus på oppfølging etter opphold i institusjon.

4.1 Overgangen til voksenlivet

Det er bred enighet i alle fem artikler, om at barn og unge som har vært under barnevernets omsorg eller har mottatt hjelpetiltak, har større utfordringer i overgangen til voksenlivet enn ungdom som ikke har vært i kontakt med etaten. Erfaringen denne gruppen ungdommer har med seg har preget relasjoner, skolegang, bolig, arbeid og flere andre utviklings- og overgangsmuligheter. Man kan derfor si at ettervernsungdom skiller seg fra andre ungdommer som bor hjemme hos sitt biologiske opphav (Breimo et al 2015; Paulsen, 2018; Paulsen, 2016; Tysnes & Kiik, 2015; Oterholm & Paulsen, 2022).

Omsorgsovertagelsen eller bistanden som er ytet, stiller krav til at barnevernet gir disse ungdommene støtten de trenger. For å lykkes i overgangen til voksenlivet må en anerkjenne at sosial støtte, trygge nettverk og venner er helt avgjørende (Breimo et al 2015; Paulsen, 2018; Paulsen, 2016; Tysnes & Kiik, 2015; Oterholm & Paulsen, 2022).

Målet er at ettervern i størst mulig grad skal oppleves som hos barn utenfor barnevernet. Et slikt mål stiller høye krav til barnevernets rolle i etterverns arbeidet. En faktor for at overgangen skal oppleves god for ungdommer, er at de har og opprettholder gode relasjoner i

overgangen og inn i starten av voksenlivet. Det er flere andre etater som også er viktige i møte med ungdom på ettervern, og den mest fremtredende etter min mening er NAV.

4.2 Barnevernets ansvarsområde

Barnevernstjenesten er et uavhengig organ som skal være ansvarlig for å sette inn tiltak til barn eller familier som ikke lever under en tilfredsstillende omsorgssituasjon (Oterholm & Paulsen, 2018, s.20). De vanligste tiltakene for ungdom på ettervern er fosterhjemsplasing, institusjon eller bolig med oppfølging (Paulsen, 2016, s.40; Dyrhaug, 2019).

Ungdom beskriver i artikkelen «Trøblete overgang i et aldersdelt hjelpeapparat» en opplevelse av at ettervern først og fremst handler om forlengelse av å bo i fosterhjemmet. Dersom ungdom ikke ønsker dette kan dette oppleves som en avslutning av barnevernets ansvar og en brå overgang fra barnevernet til NAV (Breimo, et al, 2015).

4.3 Behov, opplevelse og utfordringer hos ettervernsungdom

Målet med ettervern at ungdom som har vært under barnevernetsomsorg, skal settes i stand til en godovergang til voksenlivet og gradvis greie å ivareta sitt eget liv (Oterholm & Paulsen, 2022). Paulsen (2016) beskriver overgangen til voksenlivet for ungeunderomsorg som kompleks. Dette setter hun i sammenheng med de erfaringer denne gruppen har fra barndom og oppvekst (Breimo, et al, 2015; Paulsen, 2016). Ungdom forteller at de gruet seg til å fylle 18 år. Noe som henger sammen med usikkerheten omkring hva som skjer i overgangen fra umyndig til myndig. Ungdommene beskriver en opplevd frykt for å stå uten støtte, og å bli overlatt til seg selv i en limbo-tilstand i overgangen til voksenlivet (Breimo, et al, 2015).

Overgangen til voksenlivet for ettervernsungdom bør være av slik karakter slik at det ikke oppleves som en overgang. Det kan heller ses på som flere faser der man i møte med ettervern som tiltak benytter ungdommens historikk som grunnlag for videre planlegging (Paulsen et al, 2015; Tysnes & Kiik, 2015; Paulsen, 2016).

Artikkelen «Brå overgang til voksenlivet» gir uttrykk for at ungdom ønsker tilgjengelige voksne som kan bidra med råd, deltagelse i møter, yte sosial og emosjonell støtte (Paulsen, 2016). Det er barnevernstjenesten som i hver enkelt sak foretar en skjønnsmessig vurdering av hvem som fyller kravene til å motta ettervern, og hvilke tiltak som er hensiktsmessige for den enkelte (Paulsen, 2018).

Overgangen til å bli et uavhengig individ er annerledes for ettervernsungdom enn øvrig ungdom. Noen ungdommer strever med å fullføre videregående skole mens andre fortsetter i en student tilværelse. Andre flytter fra institusjon og fosterhjem og noen flytter på hybel. Det å bo alene fører gjerne med seg et stort ansvar for eget liv, både økonomisk, sosialt, emosjonelt og praktisk (Breimo, et al., 2015; Paulsen, 2016; Tysnes & Kiik, 2015).

Ettervernsungdom gir utrykk for at de opplever seg selv som en sak og ikke en person. Ungdommene gir også utrykk for at tiltakene er veldig systematiserte. Slik blir heller ikke tiltakene tilpasset den enkelte. I slike tilfeller blir tiltaksstrukturene vinneren. Tiltakene må tilpasses den enkelte. Ungdom uttrykker en følelse av å ikke passe inn i tiltakene og opplever av å bli flyttet fra tiltak til tiltak (Paulsen, 2018).

4.4 Positive faktorer i overgangen for ettervernsungdom

I forskningsgjennomgangen til Oterholm og Paulsen (2022) vises det til høyere grad av vellykkethet i overgang til voksenlivet om man bor i fosterhjem eller institusjon etter myndighetsalder (Oterholm & Paulsen, 2022).

I artikkelen «Et annerkjennelses perspektiv på oppfølging av ungdom i barnevernet i overgangen til voksenlivet- fra teori til praksis» beskrives de grunnleggende behovene til ettervernsungdom. Dette beskrives som kjærlighet, rettigheter og solidaritet (Paulsen, 2018). I Paulsen (2016) understrekes det at ungdom uttrykker at en trygg relasjon til saksbehandleren øker mulighet til å bli hørt.

Artikkelen viser til at det som ligger til grunn for et godt samarbeid, er kjærlighet i form av emosjonell støtte og omsorg. Det å bli sett, tatt på alvor, motta bistand og oppfølging er perspektiver som gjør at flere av rettighetene blir imøtekommet. Solidaritet skaper samhold og fellesmål i ettervernstiltakene. Oterholm og Paulsen (2022) under bygger også de nevnte perspektivene (Paulsen, 2016).

Viktigheten av gode relasjoner understrekes i alle artikler, ved at sosial støtte, trygge nettverk og venner er avgjørende for å lykkes i overgangen til voksenlivet. Dette er styrker man trenger for å møte samfunnets krav og forventninger. Sosial støtte blir sentral fordi ettervernsungdom ofte ikke har nære bånd til sine foreldre, og mangler derfor sikkerhetsnett som er viktig for alle individer (Paulsen, 2016; Paulsen, 2018; Breimo, et al., 2015; Tysnes & Kiik, 2015; Oterholm & Paulsen, 2022).

Ettervernsungdom trenger et fleksibelt sikkerhetsnett, og tilgang til flere tjenester. Derfor vil sosial støtte være viktig. En støttende relasjon er også sentral når det gjelder «hjelp» til medvirkning. Dette fordi medvirkning er et viktig premiss i oppbygning av tiltakene slik at tiltakene treffer ungdom (Oterholm & Paulsen, 2022).

Det har vært en økning av antall ungdommer som ønsker å motta ettervern de senere år. Forskning viser til at ettervern er en beskyttelsesfaktor, og svært viktig for å lykkes i overgangen til voksenlivet. Tiltakene fører til at flere fullfører høyere utdanning. Gruppen har også mindre risiko for å bli stønadsmottagere eller havne i arbeidsledighets køen enn de som ikke mottar ettervern. (Breimo, et al, 2015). Tysnes og Kiik (2015) understreker at unge under barnevernetsomsorg har en høyere risiko for å ikke fullføre videregående utdanning, dårligere muligheter i arbeidsmarkedet, oftere lav inntekt og sårbarhet for å trenge offentlige stønader (Tysnes, B. I., Kiik, R. 2015).

4.5 Overføring til NAV

Opplevelsen med overføring fra barnevernet til NAV har ikke bare vært negativt uttrykker ungdom på ettervern (Breimo, et al, 2015).

Ettervern viser seg også som et skifte mellom institusjoner (Breimo, et al, 2015). Enkelt personer på ettervern har blitt overført til NAV mens andre har selv tatt kontakt med NAV (Paulsen, 2016). I artikkelen «Trøblete overganger i et aldersdelt hjelpeapparat» beskriver ungdommene en opplevelse av å bli «sendt» til NAV. Å bli sendt til NAV ga en følelse av «brudd» fra barnevernet. Ungdom har beskrevet at de opplever barnevernet som en omsorgsrelasjon, slik blir det ikke en god opplevelse i møte med NAV. Men heller en følelse av å gå fra omsorg i barneårene, til en kontrakt basert opplevelse på ettervern. Det skaper mindre tilgjengelighet hos saksbehandler og dårligere oppfølging av ungdommen (Breimo, et al, 2015; Paulsen, 2016).

Ungdom formidler at det er vanskeligere å ta kontakt med etaten når de ikke har relasjon til noen i NAV (Paulsen, 2016) Dette kan bidra til at ettervernsungdom opplever møtet med NAV som kaldt, vanskelig og forvirrende (Breimo, et al, 2015). Det beskrives i «Forlenget barndom og forlenget foreldreskap» at NAV stiller krav til ungdommer som de ikke er i stand til å møte eller mestre (Tysnes& Kiik, 2015).

NAV har til formål å få alle samfunnsborgere ut i arbeidsmarkedet. De yter forskjellige økonomisk stønader, og formidler midlertidig bolig ved behov. Det kommer til uttrykk at NAV føler samarbeidet med barnevernet som vanskelig, og taushetsplikten ofte blir et hinder (Breimo, et al, 2015).

NAV stiller høye krav til aktivitet i sine tiltak. Det kan føles som et brudd eller en brå overgang uten noen form for tilvenning eller trening. De opplever å stå uten en myk overgang. Noe som fører med seg at de heller ikke får mulighet til å prøve seg i livet, ha en trygghet å komme tilbake hvis ting oppleves «vanskelig» eller som et «brudd». Opplevelser av brudd, kan på lang sikt føre til utvikling av langvarige sosiale problemer (Breimo, et al, 2015).

4.6 Juridiske føringer og medvirkning

Ny barnevernslov har utvidet retten til å motta ettervern til å fylte 25 år. (Oterholm & Paulsen, 2022). Det indikeres at loven og føringer som ligger til grunn i etterverns arbeidet ikke blir fulgt ifølge Paulsen (2016)

Medvirkning er nedfelt i lov, og er et prinsipp det er stort fokus på i barnevernet. Likevel kommer det fram i artikkelen, at det ikke oppleves slik for ungdommene at de har medvirkning i eget liv. Dette skaper frustrasjon og oppleves som en manglende rettighet når ettervernstiltakene skal utformes (Paulsen, 2016).

I lys av artikkelen «Ungdom på vei ut av barnevernet: brå overgang til voksenlivet» kommer det til uttrykk at ungdom ikke opplever å motta tilstrekkelig informasjon fra etatene. På bakgrunn av manglende informasjon kan føre til at ungdoms rett til medvirkning ikke etterleves (Paulsen, 2016; Breimo, et al, 2015).

Ettervern ungdom har rettigheter slik at de kan angre seg hvis de får behov for å returnere til barnevernets omsorg. En slik tilbakeføring kan oppleves problematisk for ettervern ungdom. De føler på et «press» fra barnevernet om at de må klare seg selv og tar derfor ikke kontakt for bistand (Paulsen, 2018).

Artikkelen viser til at ungdom på ettervern opplever at barnevernet ikke fyller informasjonsplikten og heller ikke tar kontakt med ungdommer i henhold til regelverk. Kontakt er avgjørende for å avklare hvordan situasjonen til ungdommen har utviklet seg etter avsluttet ettervern. Ungdommen ønsker selv, og vil gjerne prøve å mestre selvstendighet.

Etaten må allikevel ta innover seg at det kan oppstå situasjoner der man trenger å komme tilbake til støttende relasjoner (Paulsen, 2018).

4.6 Styrket rett til ettervern

Thysnes og Kiik (2015) viser til at det er flere svakheter i det norske velferdssystemet som fører til at ettervern ungdom ikke mottar koordinert og tilpasset bistand over tid. Etableringen av NAV synes å ha skapt en større distanse, enn det var tidligere med sosialtjenesten og barnevernet. Etterverns ungdom kunne vært tjent med at det var etablert en bedre samordning mellom NAV og barnevernet (Breimo, et al, 2016)

Oterholm og Paulsen (2018) slår fast at det er et fåtall som får tilbud om ettervern etter at de fylte 20 år. Dette til tross for at tidspunktet artiklene ble skrevet, var mulig å motta ettervern til fylte 23 år (Paulsen, 2016). I ny barnevernslov er retten til ettervern utvidet til 25 år som er i tråd med kunnskap om at barn som har vært under omsorg trenger lengere tid på å mestere overgangen til voksenlivet (Oterholm & Paulsen, 2022).

5.0 Diskusjon: fra barn under omsorg til ettervern

I denne delen skal jeg foreta en drøfting av de viktigste funnene i de 5 valgte artiklene som ligger til grunn for denne litteraturstudien. Det vil også bli presentert teori fra kapittel 2 for å svare ut problemstillingen «*Hvilke opplevelser og erfaringer har ungdom i møte med ettervern og overgangen til voksenlivet? Klarer barnevernet sammen med ungdom å skape en trygg og god overgang til voksenlivet?*»

Ungdom som er aktuell for ettervern har vært under omsorg av barnevernet eller har mottatt tiltak over tid. I møte med barn og unge skal alltid «barnets beste» ses som et grunnsyn det er et prinsipp som barnevernet skal handle etter. «Barnets beste» kommer også til uttrykk i barnevernsloven § 1-3. Prinsippet er også nedfelt i barnekonvensjonen artikkel 3 nr.1 (Menneskerettighetsloven, 1999).

Barnevernslovens formål er ifølge §1-1 er å bidra til at barn får den nødvendige omsorgen, hjelpen og beskyttelsen de trenger til riktig tid (bvl, 2021). I noen tilfeller er det til «barnets beste» med omsorgsovertagelse når mindre inngripende tiltak ikke gir barnet tilfredsstillende oppvekstforhold dette går frem av barnevernsloven § 5-1 (bvl, 2021).

Som en konsekvens av omsorgsovertakelsen har barn en høyere risiko for utviklingstraumer (Nordanger & Braarud, 2020). Hvordan man håndterer traumer kommer til uttrykk gjennom resiliens.

Resiliens sier noe om motstandsdyktigheten i enkeltindividet og hvilken evne man har til å klare seg til tross for påkjenninger (Storø, 2022, s.109; Tetzchner, 2020, s.36). Resiliens påvirkes av både indre og ytre beskyttelsesfaktorer. Det viktigste bidraget for økt resiliens er varme og sensitive foreldre (Kvello, 2020, s.243). noe som denne gruppen gjerne mangler. Risikofaktorer er en samlebetegnelse som viser til økt fare for psykiske vansker (Kvello, 2020, s.246).

Det er godt forankret at ungdom som vokser opp under barnevernets omsorg, i større grad enn øvrig ungdommer har flere risikofaktorer og ulik evne til resiliens. Dette kan forklare at denne gruppen er mer sårbare enn andre.

Ettervernets mål er å motvirke negative effekter barn under omsorg har vært utsatt for over tid og finne faktorer som øker mulighetene for ungdommen til å lykkes i overgangen. For å lykkes beskriver Storø (2022) at det er sentralt med sosial støtte i overgangen til voksenlivet (Storø, 2022 s.111).

Livsløpsteori ser livsløpet som et flerfaglig teoriperspektiv fra tiden før plassering og frem til ettervernstiden. Teorien innbefatter utviklingen i sosiale kontekster, med fokus på overganger og hvordan de forskjellige fasene sammenfaller (Storø, 2022, s. 108). Ungdom på ettervern er mellom 16-25 år som er intervallet livsløpsteorien gjør seg gjeldende. Det henger sammen med at ungdomslivet er preget av ustabilitet, selvfokusering og identitetsutforskning i overgangen til voksenlivet. En overgang som beskrives som komprimert og akselererende (Storø, 2022, s.119).

Hvordan bruker ungdom tidligere erfaringer når de skal danne eget selvilde og identitet? Livet består av ulike faser og rollemønstre for alle. Likevel ser vi gjennom livsløpsteorien at mønsteret brytes fordi man ser at ungdommer på ettervern ikke alltid følger øvrig ungdom. Livsløpsteorien har et hovedfokus på hendelser, handlinger samt sosiale og økonomiske kontekster.

Relasjoner og relasjonens betydning i etterverns arbeidet er svært viktig for ungdom i overgangen til voksenlivet (Storø, 2022, s.131). Det henger sammen med at ettervern ungdom oftest ikke har støtte fra et nettverket. Gode relasjon er avgjørende for å lykkes i etterverns arbeidet. Manglende relasjon vil følgelig gi et dårligere utgangspunkt for å lykkes (Storø, 2022, s.132).

Trygge relasjoner styrker resiliens og gjør ungdommen mer robuste. Brutte bånd kan skape utrygghet eller en følelse av å stå alene (Backe- Hansen, 2021, s.66). Relasjoner omhandler ikke bare relasjon til saksbehandler. Gode relasjoner kan man også finne i nettverket til ungdom. Alle mennesker trenger å kunne søke trygghet når livet oppleves vanskelig eller godt. Det å ha noen å dele gode opplevelser med forsterker synet man har på seg selv. En slik støtte og trygghet i relasjonen kan bidra til mestring og trivsel for ungdommen. Dette er helt sentralt om de unge skal lykkes i overgangen til voksenlivet. Spesielt siden vi vet at denne gruppen har begrensede muligheter og handlingsalternativer en øvrige ungdommer har (Backe- Hansen, 2022, s.68).

Backe-Hansen (2021) tar også til orde for at relasjon og tid henger nøye sammen og at det tar tid å bygge en god gjensidig relasjon (Backe-Hansen, 2021, s.70). Slik blir også begrepet «tid» relevant i møte med relasjon. Og hvilken innvirkning har «tid» på etterverns arbeidet? Hva rommer egentlig begrepet «tid»? Min erfaring fra praksis er at begrepet ses i sammenheng med «tidsmangel» og «tidspress».

Når det gjelder samfunnsoppdraget barnevernstjenesten skal utføre er det på høy tid at myndighetene tar perspektivet «tid» på alvor etter min mening! For hvordan vil ettervernet se ut med «mer tid» til rådighet? Etter min oppfatning vil «tid» omfatte perspektiver som høyere bemanning, økt kompetanse som igjen vil kreve økonomiske ressurser? Mer tilgang på «tid» vil kunne bidra til å påvirke arbeidet i møte med ungdom i overgangen på en positiv måte. Etterverns arbeid kan være tidkrevende, og skal det satse på denne gruppen må ressursene økes.

Problemstillingene «tid» og ressurser reiser en rekke relevante spørsmål:

1. Har ikke vi som samfunn «råd til» videreføre ressurser som blir forvaltet på «tidlig innsats» også i overgangen til voksenlivet hos ettervernsungdom?
2. Hvis barnevernet som statlige omsorgsperson i etterverns arbeidet «slipper» ungdom ut i livet, ut av barnevernet uten den samme støtten de kunne fått i tidlig innsats, er det forsvarlig?
3. Forvaltes resursene forsvarlig?
4. Hvilken evne gir vi de til å lykkes, og hva koster det ungdommene og samfunnet etter overgangen til voksen livet om de ikke får en god overgang?

5.1 Behovene til ettervernsungdom i overgangs fasen til voksenlivet

Målet med ettervern er at ungdom som har vært under omsorg skal settes i stand til å ivareta eget liv og bli trygge selvstendige borgere. (Oterholm & Paulsen, 2022). Ungdom som er på ettervern har komplekse erfaringer med seg og store utfordringer foran seg (Breimo, et al, 2015). Utfordringer som stiller krav at ungdommen blir sett, og at man ikke bare ser på ettervern som en overgang (Paulsen et al, 2015; Tysnes & Kiik, 2015; Paulsen, 2016). For å favne hele ungdommen er subjektforståelsen helt sentral. Ungdommene som skal over på ettervern har vært under barnevernets omsorg og har vært utsatt for utrygge oppvekstforhold.

Svake nettverk er et fellestrekk hos ungdom på ettervern. Det stiller derfor krav til etaten som bistår ungdom i nettverksbyggingen. Alle som jobber med ettervernsungdom, må ha et bevisst forhold til hvem vi er, når vi skal bidra til nettverksbygging. Vi som etat må være bevisst vår egen relasjon til ungdommen og ha en fremtoning som fremmer inkludering.

Unge trenger å bli sett og hørt, både i vanskelige situasjoner og ved gleder og mestring. Paulsen (2018) uttrykker i «Brå overgang til voksenlivet» at ungdom ønsker trygge voksne som kan bidra til sosial, praktisk, økonomisk og emosjonell støtte (Oterholm & Paulsen, 2018; Breimo et al, 2015; Paulsen, 2016; Tysnes & Kiik, 2015). Som saksbehandler må vi ta innover oss behovet for støtte på mange plan. (Breimo et al, 2015; Tysnes og Kiik, 2015).

Oppdraget inneholder å «holde hånden til ungdommen» litt lengere. Det krever at vi må forvalte vårt ansvar både med hjertet og omsorg i møte med ettervernsungdom.

Når man har vokst opp uten god nok trygghet og omsorg og i tillegg ikke blitt rammet inn på en trygg måte. Kan løsrivelse og selvstendighetsprosessen unge står overfor i møte med ettervern bli skremmende. Ungdom gir selv uttrykk for at de føler på frykt for å bli stående alene (Breimo et al, 2015). Vi kan ikke akseptere at frykt skal prege livet til en allerede prøvet gruppe. Som etat må vi gjøre alt vi kan for å skape tryggerammer slik at etaten ikke blir en bidragsyter til vonde følelser. Fokuset må være utforsking, selvrealisering og finne sin identitet gjennom prøving og feiling.

Ungdom skal ikke føle seg som et saksnummer (Paulsen, 2018). det kan ikke aksepteres. Hva krever det av oss som fagpersonell å få endret en slik opplevelse? Det krever at vi setter ettervern på dagsordenen å «vekker» våre myndigheter. Det er min oppfatning at dette blir en bevisstgjøringsprosess. Vi må være tydelige i beskrivelse av ulike arbeidssituasjoner og formidle ungdommens synspunkter.

Ungdom opplever tiltakene som strukturerte (Paulsen, 2018). Det stiller krav til etaten ved at vi ser ungdom som et helt menneske, lytter til hva de ønsker og trenger. Slik det er i dag skaper tiltakene en følelse av at ungdommen ikke passer inn. Dette kan føre til at de blir flyttet fra tiltak til tak, noe som ikke er positivt for en god overgang (Paulsen, 2018) men heller kan skape avmakt.

Det er viktig at ungdommene får en gradvis og positiv opplevelse av overgangen til voksenlivet. Mange har aldri laget mat, fylt ut et skjema, vasket eller betalt regninger. Hvis ungdom ikke har nettverk som bidrar til støtte, mestring, prøving og feiling blir det vanskelig å mestre alt på en gang, spesielt om ungdommen bor alene. Vi vet at gradvise overganger er positive. Dette henger sammen med at unge som bor i fosterhjem og institusjon klarer seg bedre på ettervern (Otherholm & Paulsen, 2022).

5.2 Positive faktorer for ettervernsungdom i overgang til voksenlivet

Det er bred enighet om at suksessfull faktor for en vellykket overgang er å fortsette å bo i fosterhjem eller institusjon etter myndighetsalder (Breimo et al, 2015; Oterholm & Paulsen, 2022). Relasjoner har fått stor plass i litteraturstudien. Paulsen (2016) understreker at en god relasjon kan fylle behovene de unge har og viser til at unge trenger kjærighet, rettigheter og solidaritet. Med kjærighet i denne sammenhengen mener jeg å beskrive den emosjonelle støtten og omsorgen de unge trenger.

Ungdommene trenger å føle på samhold og et felleskap i møte med tiltakene og øvrige betingelser i overgangen til voksenlivet (Oterholm & Paulsen; Paulsen, 2022). Det fine med ungdommen er at de gir uttrykk for behovene de har. Med bevisstgjøring vil det være helt oppnåelig for etaten å i møte komme disse behovene.

Positive faktorer for å lykkes som ikke kan bli understreket nok er trygge nettverk og venner (Paulsen, 2016; Paulsen, 2018; Breimo, et al, 2015; Tysnes & Kiik, 2015; Oterholm & Paulsen, 2022). Ungdom på ettervern mangler trygge nettverksbånd. Det å jobbe med å etablere nettverk vil dermed bli en beskyttelses faktor som bidrar til en tryggere overgang. Nettverket som etableres bør være fleksibelt. (Oterholm & Paulsen, 2022). Et fleksibelt nettverk vil være positivt både i møte med tiltakene og det vil legge til rette for medvirkning.

En ytterligere positiv faktor er at det er en økning i de som ønsker ettervern som tiltak. At flere ønsker ettervern er svært positivt siden vi vet at det går bedre med ungdommer som mottar ettervern. Ettervern har vist seg positiv ved at flere har fullført høyere utdanning, noe som kan sikre innpass i arbeidslivet (Breimo et al, 2015; Tysnes & Kiik, 2015). Slik ser vi at ettervern virker, er positivt, ved at ungdom med en krevende barndom lykkes i større grad enn de som ikke mottar ettervern (Tysnes & Kiik, 2015).

5.3 Overføring til NAV og juridiske føringer

Ettervern blir beskrevet som er skifte mellom institusjoner som NAV og barnevern. Men skiftet oppleves ikke som negativt for alle (Breimo et al, 2015). Det er likevel endel unge som opplever å bli «sendt» til NAV, noe ungdom beskriver som et brudd. Bruddet skapes gjennom at ungdom beskriver barnevernet som en omsorgsrelasjon. Bruddet blir et faktum fordi ungdommene ikke opplever omsorg i møte med NAV, men heller en kontraktbasert relasjon. (Brimo et al, 2015; Paulsen, 2016). En trygg relasjon henger sammen med opplevd omsorg.

Ungdom sier de opplever ettervernet som noe kortvarig, og en overgang til Nav. Nav gir selv uttrykk for at de ikke har verken kunnskap eller systemer som evner å møte ungdom med omsorgsrettet bistand. Dette er trist fordi ungdommer beskriver møtet med Nav som kaldt og forvirrende. Dette oppleves forvirrende fordi NAV stiller krav til ungdommer som de ikke er i stand til å etterleve (Breimo et al, 2015; Paulsen, 2016; Tysnes & Kiik, 2015). Møtet med NAV gir ingen omsorg, men mer praktisk og økonomisk bistand. Det oppleves da at det ikke er rom for utforskning, prøving, feiling og som kan føre til manglende bistand og omsorg.

NAV stiller høye krav til sine brukere, formål er å få samfunnsborgere ut i jobb. Det å bli møtt med tydelige krav kan oppleves skremmende. Det henger sammen med at unge på ettervern trenger litt mere tid for å «prøve ut» og bli «vant til» enn øvrig ungdom. Vi vet at ungdom på ettervern trenger myke overganger og en trygghet å komme tilbake til om livet ikke går helt som de tenker. Uten trygghet oppleves det som et brudd, som er svært negativt og kan føre til langvarige sosiale problemer (Breimo, et al, 2015).

NAV opplever samarbeidet med barnevernet som vanskelig, noe som henger sammen med at taushetsplikten oppleves som en hindring (Breimo et al, 2015). Det blir derfor vanskelig for NAV å møte ungdom når de ikke kjenner forhistorien til disse ungdommene. Uten denne kunnskapen kan det bli vanskelig for NAV å legge til rette for riktig bistand.

5.4 Styrket rett til ettervern

I denne delen av litteraturstudien skal jeg gjøre rede for hvordan ungdommer opplever regelverket som ligger til grunn for ettervern. Temaene jeg skal se nærmere på er styrking av ettervern, informasjon, medvirkning og varighet.

Behovet for styrket rett til ettervern kom til uttrykk i en omfattende forskningsstudie som Paulsen med flere publiserte i 2020. I tillegg til publikasjonen ble det presentert en rapport fra helsetilsynet (2020) Begge peker på alvorlige mangler når det kommer til oppfølging av ungdom i barnevernet. Rapporten avdekket at etaten ikke yter forsvarlige tjenester i henhold til regelverket. Det utøves lovbrudd både ved kartlegging av behov, forberedelse, oppfølging, og avslutning av ettervern som tiltak (Oterholm & Paulsen, 2022). I artikkelen «Ungdom på vei ut av barnevernet: brå overgang til voksenlivet» fremgår det at loven og føringer som ligger til grunn ikke blir fulgt ifølge Paulsen (2016) Hos ungdom kommer det til uttrykk ved at de opplever å ikke motta tilstrekkelig informasjon og derav ikke evner medvirkning i tilstrekkelig grad (Paulsen, 2016).

5.5 Opplevelse av retten til medvirkning og informasjon

Medvirkning er nedfelt i lov og et prinsipp det er mye fokus på i barnevernet. Til tross for det gir ungdom uttrykk for at de ikke opplever medvirkning. Dette bekrefter at lover og føringer for oppdraget ikke blir fulgt ifølge Paulsen (2016) I artikkelen «Ungdom på vei ut av barnevernet: brå overgang til voksenlivet» uttrykker ungdom at de opplever å ikke motta tilstrekkelig med informasjon. Dette medfører at ungdommer ikke medvirker til egen utvikling i så stor grad som regelverket gir anledning til (Breimo et al, 2015; Paulsen, 2016; Paulsen , 2018).

Medvirkning er å skape trygge rammer og støtte ungdom i prosessen ved å være involvert i overgangen til voksenlivet. Man kan derfor si at medvirkning er å sikre at ungdommene har forstått hva tiltakene dreier seg om. Dette stiller også krav til etaten ved at innholdet i tiltakene er forståelig, tilstrekkelig kommunisert og tilgjengelig.

Saksbehandler må gradvis og i tryggeomgivelser «slippe taket» i ungdommen slik at de får vokse og utvikle seg selv. Å «slippe taket» er viktig slik at profesjonsutøvere bistår på en måte slik at ungdommer får skapt noe selv i løpet av denne prosessen.

Noen ungdommer føler et press fra barnevernet om at de må klare seg selv (Paulsen, 2018). Ettervern er et tilbud og et frivillig tiltak. Om ungdommen har avsluttet eller takket nei til ettervern, stiller det likevel krav til etaten om å ta kontakt for å undersøke hvordan det går. Det må informeres om muligheten til å fortsatt få bistand fra barnevernet om livet ikke blir som forventet. Det å bli kontaktet, vist interesse og omsorg for, vil også gi ungdom på ettervern en lettere vei til å takke ja til videre bistand. På denne måten vil ungdom som er ute av ettervern få bekreftet medvirkning og etaten fyller sin informasjonsplikt.

Funn i artiklene viser at det er behov for et kompetanseløft i forvaltning og forståelse av regelverket. Påstanden underbygges av Paulsen (2018) som viser til at de juridiske føringene ikke etterleves.

Det må kunne forventes at etaten har kunnskap lover og regler som til enhver tid er gjeldene for ettervern. Det er uakseptabelt at overgangen til voksenlivet oppleves mer utfordrende for ungdommene ved at lover feil tolkes. Paulsen (2018) understreker også at de juridiske føringer ikke blir fulgt av etaten og at dette er bekymringsfullt.

6.0 Avslutning

Problemstillingens formål har vært å utforske hvordan ungdom selv opplever ettervernet og om vi i etatene, sammen med ungdommene klarer å legge til rette og skape en god overgang til voksenlivet. Denne litteraturstudien er min avsluttende oppgave på bachelorstudiet i barnevern. Det betyr at jeg nå i mitt virke som barnevernspedagog skal bidra til å sikre gode oppvekst-, og levevilkår for barn og unge. For å kunne bidra til trygge oppvekstsvilkår er det viktig at jeg hele tiden oppdaterer egen kunnskap, jobber målrettet og faglig forankret.

I møte med ettervern er det viktig å huske hvor store ressurser som er langt ned for barn og unge frem til myndighetsalder. Mine funn viser at det kan være nyttig at etaten øker kompetansen og bistår unge ut ifra de faktorer og erfaringer ungdommen selv formidler de trenger. Dette er viktig for å gjøre overgangen til voksenlivet lettere.

Unge beskriver er usikkerhet som oppstår i skillet mellom barn og overgangen til voksenlivet. Denne usikkerheten krever informasjon og støtte. Mangel på informasjon kan føre til manglende evne til medvirkning eller annen utrygghet. Et annet viktig moment som ungdom mener at relasjoner påvirker overgangen til voksenlivet. Relasjon krever tid for å utvikle seg, tid er en faktor som preger barnevernet. Mer tid krever ytterligere ressurser noe som igjen kan blir et politisk og økonomisk spørsmål.

Unge på ettervern trenger fagpersoner som har tid og som evnene å skape relasjon. Det å bygge relasjoner blir viktig, slik at ungdom ikke føler frykt i overgangen til voksenlivet. Trygge relasjoner skaper trygghet når livet blir vanskelig. Om etaten legger til rette for relasjoner kan vi i større grad å fylle vår omsorgsrolle overfor ungdommer. Trygge relasjon gir muligheter til å skape en følelse av gradvis overgang. En gradvis overgang som barn som ikke har vært i kontakt med barnevernet føler naturlig.

Det å inneha en trygg relasjon i det offentlige eller i øvrig nettverk kan bidra til at overgang til NAV ikke blir så krevende. Dette fordi man har noen å støtte seg på i møte med nye etater og nye krav. Slik kan gode relasjonen bidra til at det ikke oppleves «kaldt» og skremmende.

I møte med ettervern vil det alltid være individuelle forskjeller om hva ungdom har med seg i «sekken». Unges forskjellighet stiller også krav til at etaten klarer å møte ettervernsungdom som individer. Slik at ettervern ikke blir en gruppebetegnelse, men heller et fokus på

individet. Det å ha fokus på individet vil i mye større grad gjøre oss i stand til å møte ungdommer med tilpassede tiltak for den enkelte.

Avslutningsvis vil jeg i lys av problemstillingen «*Hvilke opplevelser og erfaringer har ungdom i møte med ettervern og overgangen til voksenlivet? Klarer barnevernet sammen med ungdom å skape en trygg og god overgang til voksenlivet?*»

Min oppfatning er at vi har en vei å gå før vi klarer å skape en myk og god overgang til voksenlivet. På den positive siden vet vi mye om hva som virker i etterverns arbeid. Vi vet at ettervern gir større mulighet til å lykkes. Opphold i institusjoner og fosterhjem etter myndighetsalder er en suksess faktor for mange. Gjennom studien har jeg observert at det er vilje til å styrke barnevernet i Norge som også lovet godt for fremtidens ettervern.

Ny barnevernslov styrker retten til ettervern. En styrket rett innehar flere perspektiver enn de jeg har omtalt til nå. Ettervern og livet i overgangen til voksenlivet er krevende, når NAV også formidler at de ikke har kunnskap nok til å møte unge med barnevernsbakgrunn. Det blir naturlig å se til tverrprofesjonelt samarbeid utover NAV og barnevernstjenesten. Min tanke er at vi må jobbe for å etablere større tverrfaglige team som hensyntar de individuelle behovene ungdom har. Et slikt team ser jeg for meg kan inneholde tillitsperson, støttekontakt, lege, ruskonsulent, skole, psykisk helsevern, sosionom, NAV m.fl. Myndigheten har satt tverrfaglighet på dagsordenen. NTNU har fulgt dette på studieplanen, og vi studenter har tematisert tverrfaglighet både teoretisk og praktisk. Jeg har stor tro på at kunnskapen jeg har ervervet med i faget gjør meg i bedre stand til tverrprofesjonelt samarbeid.

Min mening er at det er positivt for ungdom med tverrprofesjonelt samarbeid. Dette fordi det skaper en større mulighet for individuelle tilpasninger for ungdom. I tillegg legges det til rette for å skape relasjoner til flere voksne i overgangen til voksenlivet. Jeg håper at alle som har innflytelse på området og som kan bidra til en bedre kvalitet i ettervernet bidrar med det de kan. Dette slik at vi sammen får styrket ettervernsungdom sin evne til selvstendighet.

Litteraturliste

- Backe-Hansen, E. (2021) *Fra barnevern til voksenliv Utfordringer og mestring* (1.utg) Oslo: Cappelen Damm
- Backe-Hansen, E (2019) *Tverrfaglig og tverretatlig samarbeid- til besvær og til barnas og unges beste*. Studsrød, I., Paulsen, V., Kvaran, I., Mevik, K. Barnevernspedagog: en grunnbok. Oslo: Universitetsforlaget
- Barnevernsloven (2021) Lov om barnevern (LOV-2021-06-18-97). Lov-data.
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2021-06-18-97>
- Bunkholt, V. (2017). *Fosterhjemsarbeid, fra rekruttering til tilbakeføring*. (4.utg) Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Breimo, P, J., Sandvin, J, T., Thommasen, H. (2015) *Trøblete overganger i et aldersdelt hjelpeapparat*. 92(1) 29-44.
<https://www.idunn.no/doi/10.18261/ISSN1891-1838-2015-01-03>
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7.utg). Oslo: Gyldendal
- Dyrhaug, T. (2019) *Auke i barnevernstiltak blant unge over 18 år*. SSB.
<https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/auke-i-barnevernstiltak-blant-unge-over-18-ar>
- Eide, S. B. (2019). *Etikk i barnevernet*. I. Studsrød, V. Paulsen, I. Kvaran, & K. Mevik. Barnevernspedagog - en grunnbok. Oslo: Universitetsforlaget.
- Frønes, I (2018) *Moderne barndom*. (1.utg) Oslo: Cappelen Damm akademisk
- Heide, B. (2021) *Ettervern: Den dagen du står alene skal du stå godt*. Fontene.
<https://fontene.no/fagartikler/ettervern-den-dagen-du-star-helt-alene-skal-du-sta-godt-6.47.783980.7298b446cc>
- Kvello, Ø. (2020). *Barn i risiko: skadelige omsorgssituasjoner*. (2.utg. 3.opplag). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Landsforeningen for barnevernsbarn (2019) *Til deg som skal jobbe i barnevernet*. Studsrød, I., Paulsen, V., Kvaran, I., Mevik, K. (2019) *Barnevernspedagog: en grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget
- Menneskerettsloven (1999). *Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett* (LOV-1999-05-21-30). Lov-data.
[Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett \(menneskerettsloven\) - Lovdata](https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30)
- Nordanger, D, Ø., Braarud, C, H. (2020) *Utviklingstraumer: Regulering som nøkkelbegrep i en ny traumepsykologi*. (4.opplag 2020) Bergen: Fagbokforlaget

- Oterholm, I., Paulsen, V. (2022) *Virksomme tiltak i oppfølging av unge med barnevernserfaring i overgangen til voksenlivet*. 99(1) 38-26.
<https://www.idunn.no/doi/10.18261/tnb.99.1.4>
- Paulsen, V. (2016) *Ungdom på vei ut av barnevernet: Brå overgang til voksenlivet*. 93(1) 36-51. <https://www.idunn.no/doi/10.18261/issn.1891-1838-2016-01-04>
- Paulsen, V. (2018) *Et anerkjennelseperspektiv på oppfølging av ungdom i barnevernet i overgangen til voksenlivet – fra teori til praksis*. 95(4) 224-237
<https://www.idunn.no/doi/10.18261/issn.1891-1838-2018-04-02>
- Regjeringen (2021) *Barne- og familie departementet*.
<https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnevern/tiltak-i-barnevernet-for-ungdom-over-18-/id670234/>
- Storø, J (2022) *Ettervern og overgang for ungdom i barnevernet*. (2. opplag 2022) Oslo: Universitetsforlaget
- Støren, I. (2013). *Bare søk!: praktisk veiledning i å gjennomføre litteraturstudier*. (2.utg.) Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Tezchner, S, V. (2020) *Utviklings psykologi*. (2.utg, 7.opplag) Oslo: Gyldendal
- Tysnes, I, B., Kiik, R. (2015) *Forlenget barndom og forlenget foreldreskap*. (Forskning 1/2015) Fontene. <https://fonteneforskning.no/pdf-15.33180.0.3.0d329612de>
- Helsetilsynet (2020) «*En dag- står du der helt aleine*» (Rapport 2/2020) Helsetilsynet.
https://www.helsetilsynet.no/globalassets/opplastinger/publikasjoner/rapporter2020/helsetilsynetrapport2_2020.pdf

